

Психолого-педагогічне вивчення дітей дошкільного віку (від 3 до 6 років)

Процедура проведення діагностичного обстеження дітей дошкільного віку

Виявлення рівня загальної обізнаності.

Як тебе звати? Ще як? (Називання повного імені)

Ти дівчина чи хлопець? Коли ти виростеш, ти будеш чоловіком чи жінкою?

Скільки тобі років?

Скільки у тебе вух? Покажи очі, ніс, рот ...

Скільки пальців у тебе на одній руці, а на іншій? А на якій руці більше пальців?

З ким разом ти живеш?

Скільки людей у вашій родині? Назви їх.

Яка тварина більше – кінь чи собака?

Вранці ви снідаєте, а вдень?

Небо блакитне, а трава ...

В яких випадках ходять в міліцію, в лікарню ...?

Висновок:

У своїй особистості орієнтований, в побуті, часі, соціумі

Увага

Процедура проведення методики «Трикутники» (К. Гаврік)

Дана методика використовується для дослідження і оцінки перемикання довільної уваги.

Інструкція: «Будь дуже уважним! Зараз я дам одне за одним два письмові завдання, а ти повинен правильно їх виконати. Перше завдання – малювати трикутники вгору кутом (показати на окремому листочку, після чого лист прибрати)».

Через 2 – 2,5 рядки малюнка пропонується інше завдання – продовжувати малювати трикутники, але кутом вниз (продемонструвати зразок). Інше завдання також виконується в 2 – 3 рядки.

Параметри, які фіксуються: помилки при виконанні завдань.

Нормативи:

Результати та їх інтерпретація	Рівні
Дитина правильно виконує друге завдання, достатня концентрація і стійкість уваги, відсутність ознак інертності	Високий
Помилки при виконанні перших трьох фігур другого завдання, потім – правильне виконання	Вище середнього
Помилки спочатку виконання другого завдання, які дитина сама виправляє; помилки після правильного зображення перших трьох трикутників в другому завданні	Нижче середнього
Наявність помилок відразу після перемикання уваги на друге завдання, які дитина не помічає. Відмова від виконання завдання.	Низький

Методика Пьєрона-Рузера

Дана методика використовується для дослідження і оцінки таких параметрів уваги, як її стійкість, можливість перемикання, розподілу, а також особливостей темпу діяльності, працездатності, прояв ознак втоми і пересичення.

Віковий діапазон застосування. Методика може бути використана в роботі з дітьми 5-8 років.

Процедура проведення та реєстрації результатів

Перед дитиною кладеться чистий бланк методики. Психолог, заповнюючи порожні фігурки зразка (в лівій верхній частині бланка), говорить:

Інструкція: «Зараз ми з тобою пограємо в гру: я тобі покажу малюнок, на якому зображено багато різних знайомих тобі предметів. Коли я скажу «починай» ти почнеш шукати на кожному рядку малюнка і закреслювати ті фігури, які я назву. Це ти будеш робити до тих пір, поки я не скажу «стоп». Тоді ти зупинишся і покажеш мені той предмет, який ти побачив останнім. Я відзначу на твоєму малюнку місце, де ти зупинився, і знову скажу «починай». Після цього ти будеш продовжувати шукати і викреслювати ті самі предмети. Так буде кілька разів, поки я не скажу «кінець». На цьому виконання завдання закінчиться. Ромб потрібно закреслювати вертикальною лінією (показує на чернетці), а коло – горизонтальною, ось так. Давай потренуємося. Тепер увага, починай».

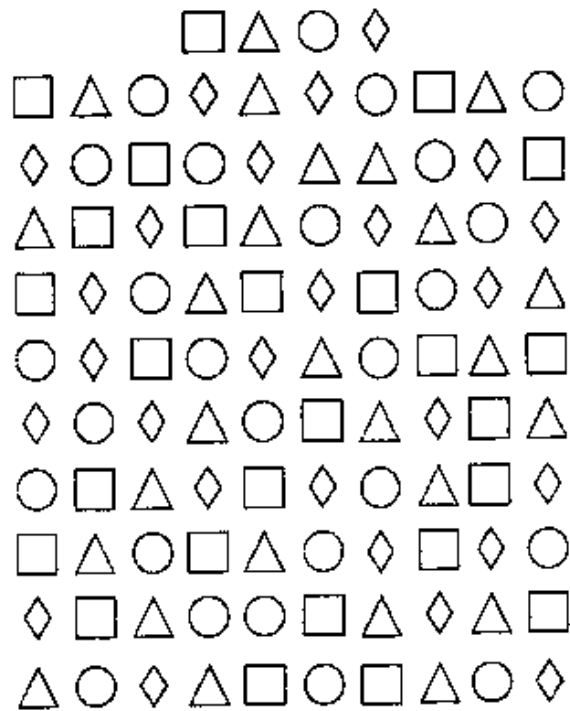
Зразок на аркуші залишається відкритим до кінця роботи дитини.

Бланк з геометричними фігурами тесту Пьєрона-Рузера (масштабований)

Випробуваний: _____ Дата _____

Експериментатор: _____ Час _____

Тест

Після того, як дитина приступила до роботи, психолог включає секундомір і фіксує кількість фігур бланка, що заповнюються дитиною кожні 30 секунд, роблячи позначки у вигляді точок або рисок прямо на бланку. Робота триває 2,5 хвилини.

Параметри для фіксації: t - час виконання завдання; N - кількість переглянутих фігур, які дитина переглянула за весь період роботи, а також за кожен 30 секундний інтервал; n - кількість допущених помилок.

Обробка результатів:

Спочатку підраховується кількість переглянутих зображень, а також за кожен 30-ти секундний інтервал. Отримані дані підставляються в формулу, за якою визначається рівень продуктивності і стійкості:

$$S = (0,5N - 2,8n) / t,$$

де S - показник продуктивності і стійкості уваги дитини; N - кількість переглянутих фігур; t - час виконання завдання (в хвиликах); n - кількість допущених помилок.

За цією формулою визначається 6 показників і по ним будується графік.

При побудові графіка показники продуктивності і стійкості оцінюються (кожен окремо) по 10-ти бальною системою.

Нормативи

Бали	Показник S
10	Вище 1,25
8-9	1-1,25
6-7	0,75-1
4-5	0,50-0,75
3-2	0,24-0,50
1-0	0-0,2

**Таблиця якісно-кількісного аналізу результатів виконання
діагностичних завдань тесту П'єрона-Рузера дитиною**

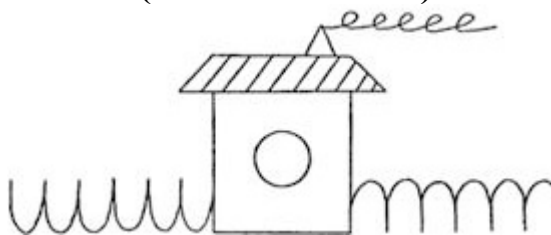
Бали	Рівень продуктивності і стійкості уваги
10	Високий
8-9	Вище середнього
4-7	Нижче середнього
0-3	Низький

Методика «Будиночок» Н. Гуткиної

Віковий діапазон застосування: дошкільний вік

Інструкція: «Подивися на цей малюнок. На ньому зображений будиночок. Спробуй поруч з ним намалювати такий же. Будь уважний. Після закінчення роботи необхідно перевірити, чи всі намальовано правильно. Неточності на малюнку можна виправити. Починай малювати».

**Зразок стимульного матеріалу методики «Будиночок» Н. Гуткиної
(масштабований)**

Параметри, які фіксуються: помилки при виконанні завдання:

- відсутність будь-якої деталі малюнка (паркан, дим, труба, дах, вікно) – 4 бали;
- збільшення окремих деталей малюнка більше ніж в 2 рази за умови щодо правильного зображення розміру всього малюнка (бали нараховуються за кожен деталь) – 3 бали;
- неправильно зображений елемент (кільця диму, паркан – права і ліва сторони, штрихування даху, вікно, труба) – 2 бали. Елемент оцінюється в цілому. Якщо частина його скопійовано правильно, то налічується 1 бал;
- неправильне розташування деталей в просторі (заміщення труби, вікна) – 1 бал;
- перебіс вертикальних і горизонтальних ліній, завал забору 1 бал,
- розрив між лініями в тих місцях, де вони можуть бути з'єднані – 1 бал;
- безпомилкове копіювання малюнка – 0 балів.

**Таблиця якісно-кількісного аналізу результатів виконання
діагностичних завдань методики «Будиночок» Н. Гуткиної**

Бали:	Рівень розвитку довільної уваги
0	Високий
1-2	Вище середнього
3	Нижче середнього
4	Низький

Сприймання:

Розрізна картинка (м'яч, рукавиця 4-6 частин)

Мета. Виявлення рівня сформованості конструктивного і просторового мислення в наочно-дієвому плані, специфіки сформованості просторових уявлень (зокрема, здатності співвіднесення частин і цілого і оцінки їх просторового співвідношення).

Віковий діапазон застосування. Методика може бути використана в роботі з дітьми від 2,5 до 6 – 7 років. При виражених варіантах тотального недорозвинення можливе використання методики і в більш старшому віці.

Процедура проведення та реєстрації результатів

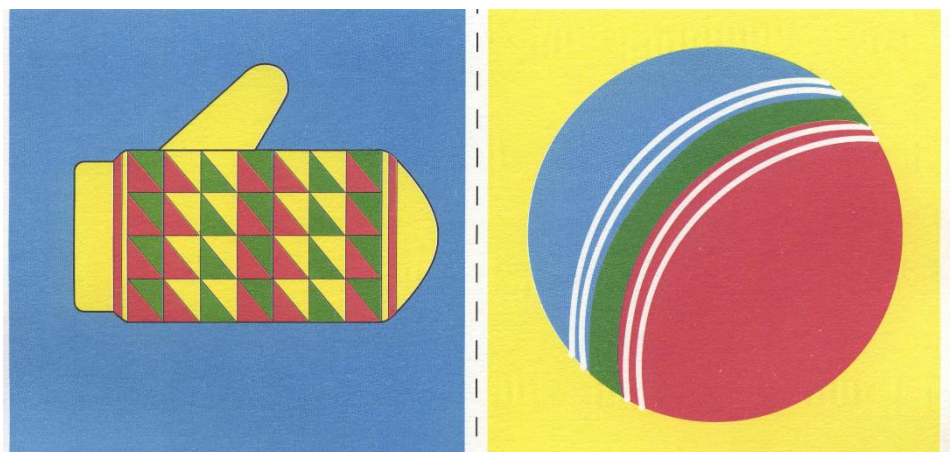
Перед дитиною на столі кладеться еталонне зображення і поряд у довільному порядку розкладаються деталі цього ж зображення, але розрізаного.

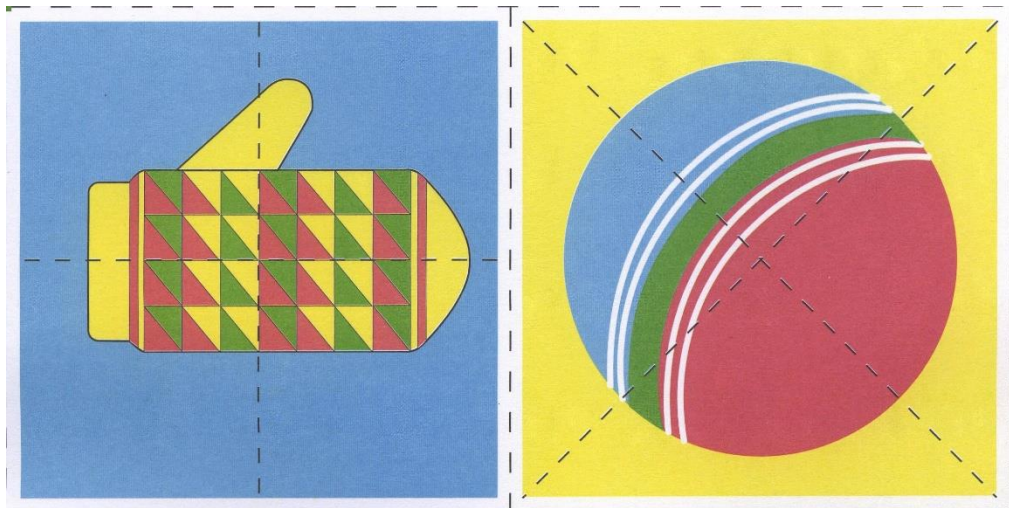
Інструкція задається в словесній формі і одночасно у вигляді показу. Дитину просять скласти з частин, що знаходяться перед нею, точно таку ж картинку, як еталонна.

Інструкція 1 А. «Склади з частин таку ж картинку, як ця».

Для дітей молодшого дошкільного віку інструкція може пред'являтися в ігровій формі.

Зразок стимульного матеріалу методики «Розрізна картинка» (масштабований)

І Інструкція І Б. «Ось тут один хлопчик розрізав картинку, треба її скласти».

Доцільно першою пред'являти картинку, розрізану таким чином, щоб дитина склала її без труднощів. Якщо дитина не може, то фахівець може скласти картинку або її частину на очах у дитини (навчаюча частина), а дитині залишиться лише закінчити її або скласти цю картинку ще раз, вже самостійно.

У ситуації надання подібної допомоги дитині у подальшому необхідно пред'явити іншу картинку, розрізану точно таким же чином, щоб переконатися в доступності завдання для виконання (перенесення на аналогічний матеріал). Якщо дитина знову не розуміє, що їй необхідно зробити, то фахівець знову складає основну частину зображення, спонукаючи дитину діяти далі. Якщо і це неможливо, то слід замінити картинку на таку ж, але розрізану більш просто, залишивши еталонну на місці, а в разі відмови, негативізму дитини – спробувати поміняти і еталонне зображення.

У протоколі фіксуються найменування зображення, вид розрізу і кількість складових його частин, і поруч характер діяльності дитини, її емоційні та мовленнєві реакції, вид і обсяг необхідної допомоги, результативність виконання завдання.

Види можливої допомоги:

- стимулююча допомога;
- організуюча допомога;
- демонстрація кінцевого результату (додаткова наочна допомога);
- пред'явлення частин розрізних зображень в ракурсі, що не вимагає їх переорієнтації в просторі;
- обведення цілого зображення рукою дитини;
- повна навчаюча допомога з визначенням можливості «перенесення» на аналогічне завдання.

Показники, які підлягають аналізу:

- рівень доступної складності завдання;
- переважна стратегія діяльності;
- сформованість просторового аналізу і синтезу;
- критичність дитини до власних результатів;

- здатність дитини до навчання.

Аналіз результатів

Оцінюється не лише успішність виконання, але і, в першу чергу, стратегія діяльності дитини.

Вікові нормативи виконання

- 3 – 3,5 років: 2 деталі з опорою на зразок;
- 4 – 4,5 років: 3 деталі, 4 прямокутні деталі;
- 5 – 5,5 років: 3-5 нерівних частин + діагональне перетин;
- 5,5 – 6 років – на 4 і більше нерівних частин.

Просторове співвідношення «Дерево і білка»

Інструкція: Подивися на малюнок білки і дерева. Зроби так, щоб білка стрибнула на дерево. А тепер зістрибнула вниз. Тепер сховалася за дерево. Підстрибнула ближче до нас».

Шкала оцінювання:

1. Правильне самостійне виконання завдання за словесною інструкцією з позначенням просторових орієнтирів – 3 бали;
2. Правильне самостійне виконання шляхом окремих проб – 2 бали;
3. Правильне виконання по одному з просторових орієнтирів – 1 бал;
4. Невиконання – 0 балів.

Пам'ять

«Запам'ятай і знайди»

Мета: виявлення рівня розвитку короткочасної зорової пам'яті.

Діапазон застосування: 4 – 6 років.

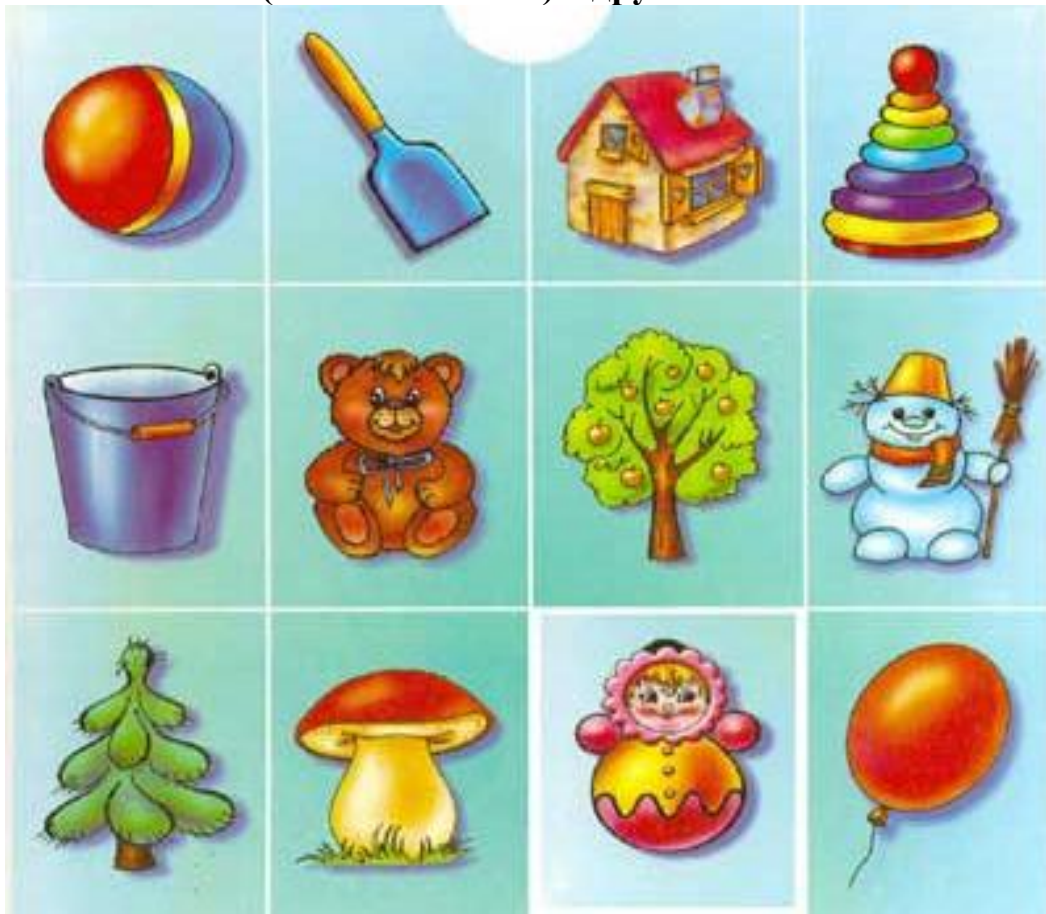
Процедура проведення та реєстрації результатів. Дослідник показує дитині картку з предметами на 5 секунд і каже: *«Запам'ятай ці предмети, - через 5 сек. перевертає картку зворотною стороною і продовжує, - які предмети були намальовані?»*.

Зразок стимульного матеріалу методики «Запам'ятай і знайди» (масштабований) – перший етап

Потім пропонує дитині картинку на якій зображено 12 предметів. Психолог просить дитину відтворити назви тих предметів, які бачив на попередній картинці.

**Зразок стимульного матеріалу методики «Запам'ятай і знайди»
(масштабований) – другий етап**

Шкала оцінювання:

1. Правильне самостійне відтворення назв всіх 4 предметів – 3 бали;
2. Правильне називання 3-х предметів – 2 бали;
3. Правильне називання 1 – 2 предметів – 1 бал;
4. Невиконання – 0 балів.

«Повторення фраз»

Мета. Дослідження впливу змістової організації матеріалу на обсяг матеріалу, що запам'ятовується.

Інструкція: Послухай мене уважно і запам'ятай те, що я скажу. А потім повториш точно так як я ».

до 6 – 6,5 років:

На підвіконні стояла велика ваза з квітами.

За дверима маленької кімнати стояла машина

від 6 – 6,5 років:

В саду за високим парканом росли яблука і груші.

На узліссі мисливець вбив вовка.

Показники, які підлягають аналізу:

- тривалість запам'ятовування (кількість повторів фраз для правильного відтворення);
- повнота відтворення;

- наявність слів, привнесених з іншої фрази;
- заміна пропонованих слів словами, близькими за звучанням (латеральні парафазії) або за змістом (вербальні парафазії).

Вікові нормативи виконання

До 6 – 6,5-річного віку діти в змозі правильно запам'ятати обидві фрази при одному повторенні кожної фрази з одиничними помилками.

Таблиця вікових норм тесту «Повторення фраз»

Вік	4 роки	5 років	6 років	7 років	8 років
Середня довжина фрази (в складах)	Хлопчики—10	12	13,5	16	16
	Дівчата — 10	12	14	15,5	16,5
Розмах коливань	Хлопчики — 8-12	11-13	12-16	13-19	13-19
	Дівчата — 8-11	11-14	12-16	13-18	14-19

Дослідження мислення:

Нісенітниці

Мета: оцінка образно-логічного мислення дитини.

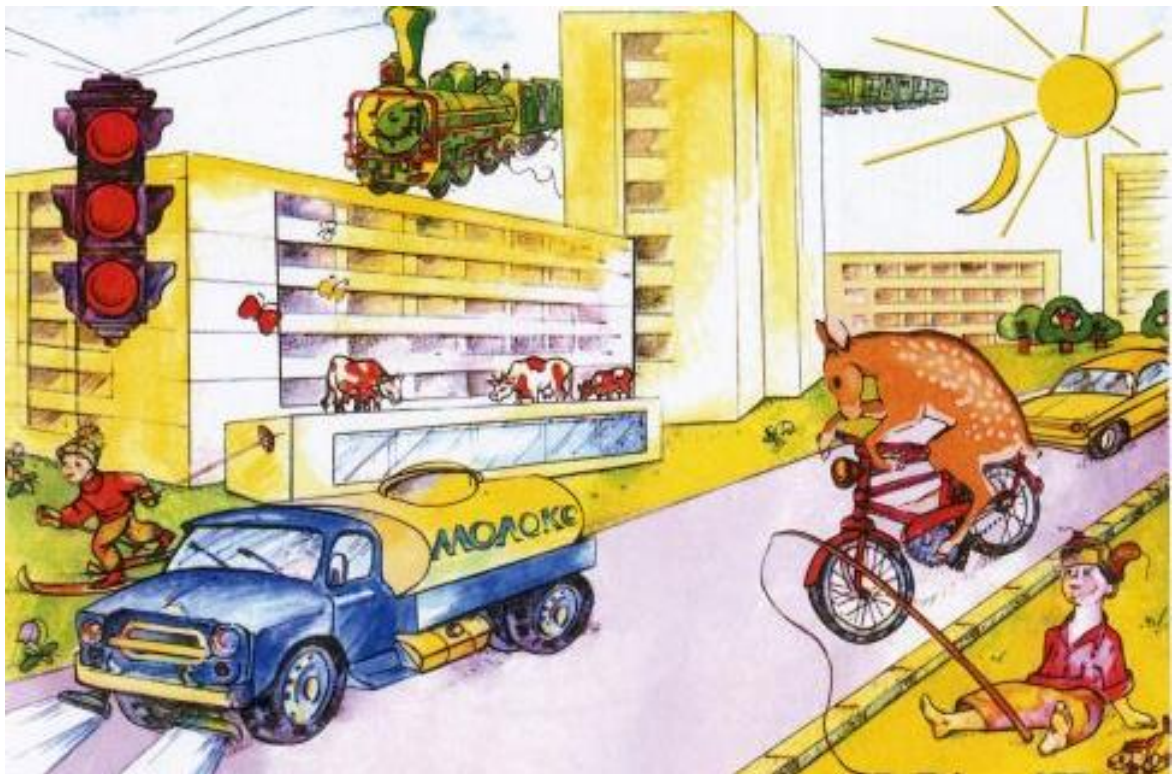
Стимульний матеріал: сюжетна і предметна картинки.

Процедура проведення: дитині показують картинку. Під час розглядання картинки дитина отримує інструкцію: *«Подивися на малюнок, скажи, що на ньому намальовано і поясни, буває так чи ні»*.

Примітка. Спочатку дитина просто називає все нісенітниці і вказує їх на картинці, а потім пояснює, як насправді має бути.

Час експозиції картинок і виконання завдання обмежений 3 хвилинами. За цей час дитина повинна помітити, як можна більше безглузвих ситуацій і пояснити, що не так, чому не так і як насправді повинно бути.

Зразок стимульного матеріалу методики «Нісенітниці» (масштабований)

Оцінка результатів:

Дуже високий: дитина помітила всі наявні на зображенні нісенітниці, встигла задовільно пояснити, що не так, і, крім того, сказати, як насправді повинно бути.

Високий: дитина помітила і вказала на всі наявні нісенітниці, але від однієї до трьох з них не зуміла до кінця пояснити або сказати, як насправді повинно бути.

Середній: дитина помітила всі наявні нісенітниці, але 5-7 з них не встигла за відведений час до кінця пояснити і сказати, як насправді повинно бути.

Низький: дитина не змогла виділити все безглузді зображення, пояснення не дала.

Відтворення зв'язного тексту

(Заміна зображень відповідними словами-назвами)

Процедура проведення: педагог викладає на столі предметні картинки і просить дитину показати зображення кішки, кошику, лісу, ягід, осла, моста. Потім педагог звертається до дитини: *«Давай з тобою разом прочитаємо цю цікаву історію. Я буду читати, а ти, коли побачиш малюнки, будеш називати, хто намальований, і що намальовано, добре?»*. Далі він кладе перед дитиною текст, супроводжуючи вимову кожного слова фіксацією олівця, яким проводить внизу рядка. Педагог зупиняє олівець перед першим малюнком і після невеликої паузи називає зображений предмет. Коли в реченні з'являється другий предмет, педагог робить паузу, стимулюючи дитину до його називання. Якщо дитина не називає, педагог разом з дитиною називає предмет і читає текст далі.

**Зразок стимульного матеріалу методики «Відтворення зв'язного тексту»
(масштабований)**

Фарби

Жили собі . Якось фарби зустріли і дуже зраділи. Дівчинка взяла і намалювала великий . Біля замку — у , гарну , , а в озері — . Потім фарби познайомились із . Хлопчик узяв пензлик і намалював , , . Фарбам дуже сподобались малюнки .

Шкала оцінювання:

1. Правильне самостійне виконання – 3 бали.
2. Правильне називання всіх 6 предметів, з помилкою в узгодженні одного з слів – 2 бали.
3. Правильне називання предметів, зображених на малюнках, з 2 – 3 помилками в узгодженні – 1 бал.
4. Невиконання – 0 балів.

Четвертий зайвий

Мета. Дослідження рівня сформованості узагальнення, понятійного мислення і можливості виокремлення істотних ознак, виявлення особливостей когнітивного стилю.

Процедура проведення та реєстрації результатів

Інструкція дається на прикладі першого набору зображень предметів серії.

Інструкція 1 А. «На кожному малюнку зображено чотири предмети. Три з них можна об'єднати між собою, можна назвати одним словом, а четвертий предмет до них не підходить. Знайди, який? »

У ситуації, коли дитина не розуміє такої інструкції, їй дається додаткове роз'яснення.

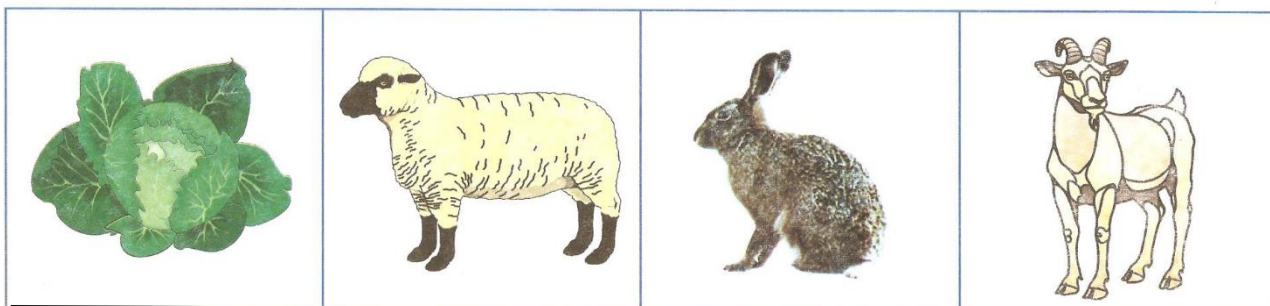
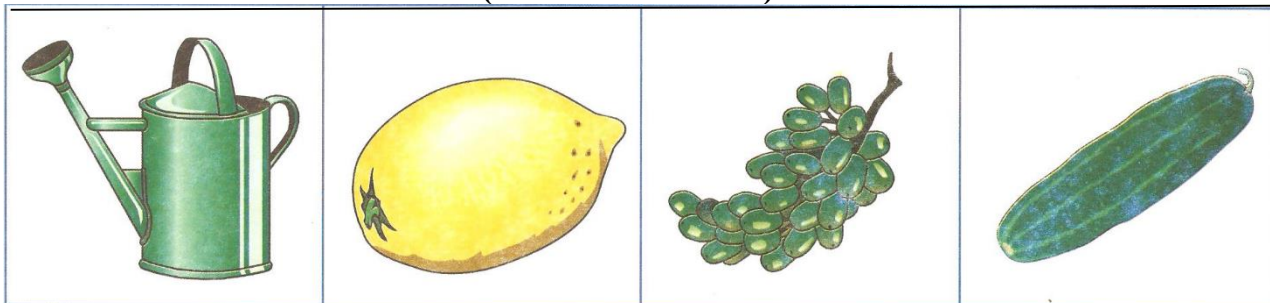
Інструкція 1Б. «Знайди цей невідповідний предмет, поясни, чому він не підходить до решти і скажи, як можна одним словом назвати інші три предмета?»

Показники, які підлягають аналізу:

- рівень доступної складності виконання методики (співвідноситься із загальною кількістю пропонованих зображень);
- рівень сформованості узагальнення;
- категорійність відповідей (розподіл відповідей за категоріями);
- характер і розгорнення пояснень дитини;

- співвідношення виділення істотних і несуттєвих (латентних) узагальнюючих ознак;
- особливості узагальнюючих операцій дитини, когнітивний стиль діяльності.

**Зразок стимульного матеріалу методики «Четвертий зайвий»
(масштабований)**

Для дітей 5 – 6 років найбільш характерно (відповідно до рівня понятійного розвитку мислення цієї вікової групи) створення ситуативних і функціональних зв'язків (об'єднань), а ближче до 7 років можуть з'являтися і відповіді, пов'язані з понятійною категорією.

Встановлення аналогій (невербальний варіант)

Мета. Оцінка сформованості операцій вербальної актуалізації логічного зв'язку або відносин між поняттями за аналогією.

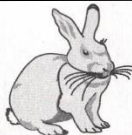
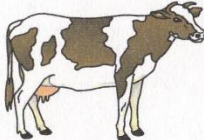
Інструкція дається у формі спільного виконання. Хоча часто досить просто пояснити дитині, що від неї вимагають, або яка логіка виконання завдання.

Дивись: Курка – курча (далі йде невелика пауза). Заєць - ...? Яка картинка сюди підходить? »

Якщо дитина дає неправильну відповідь або не знає, як відповісти, пропонується більш докладна інструкція-навчання.

Інструкція-навчання. «У курки дитинча – курча, а у зайчихи (робиться інтонаційна пауза) ... зайчєня. Виходить: курка – курча, зайчиха – зайчєня. Зрозуміло? Спробуй, підбери потрібну картинку до другого завдання.

**Зразок стимульного матеріалу методики
«Встановлення аналогій»(масштабований) – перший етап**

Друге завдання дається вже для самостійного виконання. Якщо дитина сумнівається або виконує завдання неправильно, в аналогічній формі дається пояснення і другого завдання.

**Зразок стимульного матеріалу методики
«Встановлення аналогій»(масштабований) – другий етап**

Показники, які підлягають аналізу.

- можливість утримання інструкції і логіки завдання до кінця;
- доступна складність виконуваних завдань;
- критичність дитини до результатів своєї діяльності;
- доступність операцій встановлення логічних зв'язків за аналогією в цілому;
- стратегія виділення дитиною логічних зв'язків і відносин між поняттями;
- оцінка обсягу і характеру необхідної допомоги при навчанні.

Віковий діапазон застосування. Методика можлива до застосування для дітей з умовно нормативним розвитком дітей, починаючи з віку 5 років.

Встановлення послідовності подій

Серія сюжетних картин «Клумба».

Мета. Дослідження особливостей розумової діяльності дитини, можливості встановлення причинно-наслідкових і просторово-часових зв'язків, аналіз мовленнєвого розвитку дитини.

Використовуються різні за складністю серії сюжетних картинок. У кожній серії картинки об'єднані сюжетом, відповідно до якого випробовуваний повинен розташувати їх у певній послідовності.

Стимульний матеріал. Методика являє собою набір з чотирьох оригінальних, що раніше не використовувалися в діагностичній практиці сюжетних послідовностей, виконаних синім контуром на білому тлі, маркованих латинськими буквами. Така колірна гамма, як показують багаторічні дослідження, викликає велику зацікавленість дитини в роботі, менш контрастна і не викликає зорового дискомфорту.

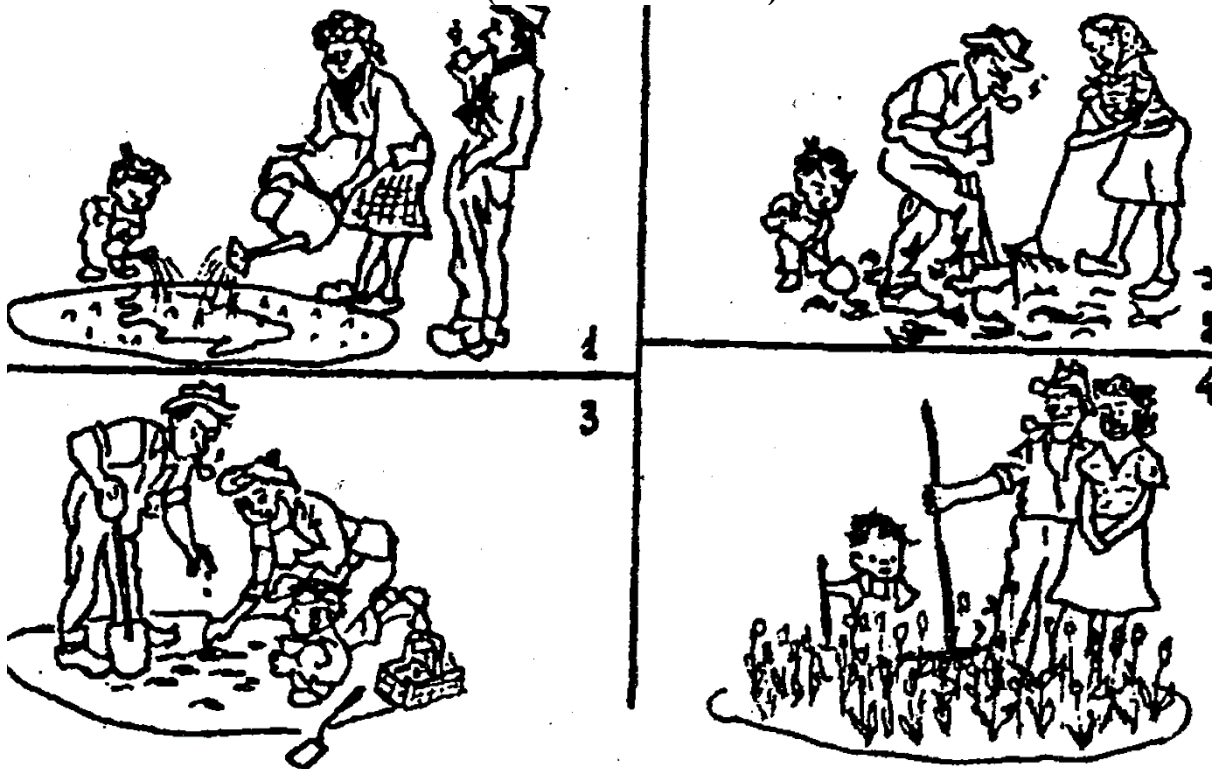
Віковий діапазон застосування. Відповідні серії картинок призначені для роботи з дітьми від 3,5 – 4 до 7 – 8 років.

Процедура проведення та реєстрації результатів

Перед дитиною на столі у випадковому порядку (але не в лінію) розташовуються картинки доступні дитині.

Інструкція 1. «Ці картинки частини однієї історії. Подивися на них уважно, подумай, з чого все почалося, що було потім і на якій картинці намальовано закінчення розповіді. Розклади, як все було, з чого почалося і чим закінчилося. Подивися уважно і починай розкладати».

Стимульний матеріал до методики «Серія сюжетних картин» («Клумба»)
(масштабований)

У відповідному розділі протоколу реєструються всі дії дитини. Відзначається, як вона розглядає картинки, як починає працювати, в якому

стилі (хаотично або цілеспрямовано) діє. Помічає дитина нісенітницю в послідовності або просто продовжує свою розкладку, переглядає чи всю послідовність після її завершення, спокійна вона чи тривожиться, як орієнтується на можливі реакції дорослого, звертається за допомогою чи працює самостійно і т. п.

Після завершення роботи психолог записує в протоколі порядок розташування карток та їх спрямування (зліва – направо або справа – наліво і ін.).

Далі фахівець просить дитину розповісти самостійно розповідь по картинках і придумати до нього відповідну назву.

Інструкція 2. «А тепер спробуй скласти розповідь по тим картинкам, які ти розклав, і дай цій розповіді назву».

Особливості розповіді по даній серії зображень, в першу чергу, можливість розуміння її основного змісту (останнє виражається, в тому числі, і в можливості дати адекватну назву розкладеній послідовності) фіксуються в протоколі.

З боку психолога можливі різні види допомоги (стимулююча і організуюча допомога, повне навчання), характер і обсяг якої також заносяться до протоколу.

Показники, які підлягають аналізу

- доступний рівень складності;
- відповідність розповіді дитини створеній нею послідовності картинок, адекватність назви;
- логічність і зв'язність самої розповіді (здатність встановлення причинно-наслідкових і просторово-часових закономірностей);
- рівень мовленнєвого розвитку, в тому числі можливість дати назву складеній послідовності;
- просторова орієнтація розкладених дитиною картинок (як, певною мірою, показник специфіки міжфункціональної організації мозкових систем);
- критичність дитини до результатів власної діяльності.

Вікові нормативи виконання

Послідовність «Сніговик» (3 зображення), як найбільш проста, рекомендується для роботи з дітьми з 3 – 3,5-річного віку. Як правило, діти, починаючи з цього віку, виконують завдання з невеликою допомогою з боку фахівця або самостійно. Складання самої розповіді може бути ще ускладнено, а сама вона мати «телеграфний» стиль.

Послідовність «Клумба» (4 зображення) виконується дітьми 4,5 – 5-річного віку самостійно, з незначною організуючою допомогою фахівця, часом у вигляді поодиноких навідних запитань.

Послідовність «Портрет» (5 зображень) виконується дітьми 5,5 – 6-річного віку з логічно обґрунтованою розповіддю, після 6 років – з розумінням комічності або трагічності ситуації. У деяких випадках необхідна незначна допомога.

Послідовність «Садовод» (6 зображень) орієнтована в основному на дітей молодшого шкільного віку (7 – 8 років), хоча і доступна дітям старшого

дошкільного віку з високим рівнем актуального когнітивного і емоційного розвитку. Повністю виконаним завдання вважається в тому випадку, якщо дитина розклала картинки у правильній послідовності і розібралась, яка з «палиць» (стовбурів) прижилася і дала паростки.

Розуміння прихованого змісту в коротких оповіданнях

Мета. Оцінка можливості розуміння сенсу розповіді, тобто певного рівня осмислення, і ставлення до змісту тексту.

Віковий діапазон застосування. Розповіді в логіці ускладнення розуміння прихованого сенсу можуть пред'являтися дітям від 4,5 – 5 років до 9 – 10-річного віку.

Процедура проведення

Розповідь пред'являється дітям на слух з обов'язковим урахуванням особливостей слухомовленнєвого запам'ятовування, а в ряді випадків (при звуженому обсязі слухомовленнєвого запам'ятовування або достатній довжині тексту) виникає необхідність попросити дитину своїми словами повторити розповідь. Це виявляється надзвичайно важливим, оскільки розуміння тексту розповіді знаходиться в прямій залежності від можливості дитини запам'ятати (зберегти) його зміст.

Суть завдання полягає у відповіді дитини на питання, слідуючи за самою розповіддю. Ці питання (ряд питань), по суті справи, є інструкціями. Спеціально побудовані питання можуть бути і варіантами допомоги дитині.

Якщо дитина не може у відповіді на поставлене запитання або відповідає неправильно – можна ставити ряд навідних запитань, що залежать в тому числі і від віку дитини, завдань дослідження і т. д.

Орієнтовна процедура проведення дослідження

«Цукор»

Мама налила хлопчикові склянку чаю і поклала туди два шматочки цукру. Хлопчик не став пити гарячий чай, а почекав, поки той охолоне. Прийшов, дивиться, а цукру в склянці немає!

Основне питання: «Куди подівся цукор?»

Правильною відповіддю, природно, буде відповідь дитини: «розчинився» (варіант: «розтанув в гарячому чаї»). При неможливості правильної відповіді на основне питання слідує питання-підказка.

Питання-підказка 1: «Який став чай?»

При правильній відповіді дитини: «солодкий» - повернення до основного питання. При неадекватній відповіді – наприклад: «холодний» - задається наступне питання-підказка.

Питання-підказка 2: «Який став чай за смаком?»

При правильній відповіді дитини (або прямій допомозі дорослого) – «солодкий» - повернення до основного питання. При нерозумінні сенсу і після другого питання-підказки завдання або припиняється і вважається невиконаним, або інструкція персоніфікується і подається більш розгорнутий вид допомоги.

Така розширене опрацювання завдання і допомога дитині залежить від цілей дослідження і, в основному, потрібне для роботи з дітьми з тотальним недорозвиненням або з дітьми 4-5-річного віку.